
Ivan Karlič
REDOVNIŠTVO KAO ESHATOLOŠKI ZNAK I PROROČKI GLAS
DANAS

Religious life as an eschatological sign and prophetic voice today

UDK: 27-788"20"

Pregledni znanstveni rad

Primljeno: 9/2015.

Sažetak

U "Godini posvećenog života", koju je proglasio papa Franjo, želi se posvetiti pozornost na značenje, važnost i ulogu redovništva u Crkvi i u svijetu. Temeljna nakana koja je vodila papu Franju u proglašavanju "Godine" jest potaknuti redovnike i redovnice da "probude svijet", da "iziđu iz sebe", da "budu Crkva koja izlazi" te tako ostvaruju jedno od temeljnih obilježja redovništva – biti proročki glas i eshatološki znak u Crkvi i u svijetu.

Već je Drugi vatikanski koncil naglašavao takvo poslanje redovnika/ica, dajući teološko-eklezijalni okvir ovakva načina redovničkog življenja, što je produbljeno i u nekim postkoncilskim dokumentima.

Redovnička je zajednica po svojoj naravi jedinstveni eshatološki znak i proročki glas u svijetu i u Crkvi. Nastojeći promatrati redovništvo "iznutra", autor pokušava produbiti neka pitanja i neke pojave (kako unutar redovničkih zajednica, tako i u suvremenom društvu) koje priječe današnjim redovničkim zajednicama da ispunjavaju svoje poslanje i ostvarenje temeljnog obilježja Bogu posvećenog života – biti eshatološki znak i proročki glas. Smatra da redovničke zajednice prvotno trebaju biti kontemplativna središta u kojima se Božje otajstvo može osjetiti i "opipati", u kojima Bog na konkretan način (i preko posvećenih osoba) može dirnuti čovjekovo srce i um. Uvjeren je da današnje redovništvo može oživotvoriti svoju ulogu eshatološkog znaka i proročkoga glasa, i to odmakom od logike "svijeta" i suvremenoga "građanskog življe-

nja” te, kao sluga Božji i nasljedovatelj Isusov, ucjepljivati u Crkvu i u društvo ono lijepo, dobro, pravedno i vrhunaravno, što će svijet i društvo učiniti boljim, usmjeravati ga prema Vrhunaravnom, prema Bogu.

Ključne riječi: *redovništvo, posvećeni život, nasljedovanje Krista, Crkva, Koncil, eshatološki znak.*

UVOD

U “Godini posvećenog života”, koju je proglasio papa Franjo, želi se još jednom posvetiti pozornost na značenje, važnost i ulogu redovništva u Crkvi i u svijetu. Istina je da ova “Godina” pada u vrijeme u kojem se posvećeni život u većem dijelu Crkve baš i ne doživljava obnovljenim i oživljenim, nego se iznutra i izvana suočava s iskustvom slabosti, stagnacije, krize, umora...¹ Poticaj je stoga da se upravo ova “Godina” shvati kao *kairos*, kao prigoda da se sagledaju i priznaju vlastite slabosti i nedostatci te se s nadom vjere prihvati budućnost. “Godinom posvećenog života” želi se, između ostalog, istaknuti vrijednost i dostojanstvo posvećenog života, ali se izražava i čežnja i očekivanja Crkve za obnovljenim angažmanom posvećenog života za Crkvu i za suvremeni svijet. Posvećeni život jest i treba biti posebno važan potencijal Crkve.

Temeljna nakana koja je vodila papu Franju u proglašavanju “Godine posvećenog života” jest potaknuti redovnike i redovnice da s obnovljenom strašću počnu živjeti svoju realnu sadašnjost i da se okrenu svima koji su potrebni njihova svjedočkog poslanja; potaknuti ih na obnovu Crkve, odnosno da “probude svijet”, kako on veli, da “iziđu iz sebe”, da “budu Crkva koja izlazi”, kako je to uvijek i bilo kod monaških i redovničkih pokreta. Temeljni preduvjet za takvo jedno “događanje” jest: obnoviti osobni susret s Isusom Kristom,² biti potpuno “uronjen u Kri-

¹ O nekim uzrocima “umora” i krize u suvremenom redovništvu, te o vrlo zanimljivoj analizi redovništva vidi promišljanja u: Johann Baptist METZ, *Redovništvo. Inovacija i korektiv?*, Zagreb, 1983.; Johann Baptist METZ – Tiemo Rainer PETERS, *Pasija za Boga i zbog Boga. Redovnička egzistencija danas*, Sarajevo – Zagreb, 2009.

² Usp. *Apostolsko pismo* Svetog Oca Franje svim posvećenim osobama u prigodi Godine posvećenog života (21. XI. 2014.), na: http://www.redovnistvo.hr/godina-posvecenog-zivota/novosti/apostolsko_pismo_svetog_oca_franje_svim_posvećenim_osobama_u_prigodi_godine (3.VII.2015.; dalje: *Apostolsko pismo*); usp. također: PAPA FRANJO, *Evangelii gaudium. Radost Evanđelja*. Apostolska

sta”. Dakako, kršćanski život uopće znači uronjenost u Isusa Krista,³ posvećenost Kristu, no redovništvo i posvećeni život ipak je poseban oblik življenja kršćanske novosti života i produbljenje krsnog posvećenja.⁴

Papa poziva sve redovnike i redovnice da ražare plamen vlastite karizme i da ponovno otkriju ljepotu posvećena života, jer će samo tako moći biti radosni proroci i navjestitelji neprolazne novosti, okrjepjujuće radosti Evanđelja i Božje ljubavi u svijetu. Osobe posvećena života tu ljubav svjedoče posebice u brizi za siromahe, bolesne, odbačene, napuštene i zaboravljene, jer se Evanđelje navješćuje i ostvaruje djelatnom ljubavlju koja je slava Crkve i znak njezine vjernosti Gospodinu; to dokazuje cijela povijest posvećenog života.⁵

Govoreći još o ciljevima, očekivanjima i obzorima ove posebne “Godine”, Papa u svom pismu posebice naglašava da se u redovničkom životu treba “sa zahvalnošću gledati na prošlost” – da se živim održi vlastiti identitet i svi vidici karizme; “strasno živjeti sadašnjost” – živeći Evanđelje u duhu zajedništva, te “s nadom prigrliti budućnost” unatoč teškoćama koje se susreću u redovništvu, počevši od krize zvanja. Živeći zaručnicu, odnosno svadbenu dimenziju redovničkog zvanja i poslanja, kaže Sveti Otac, redovnici i redovnice jesu ne samo eshatološki znak u smislu da Crkvu i svijet podsjećaju na to kako je “domovina naša na nebesima” (Fil 3, 29), i kako oni koji se nađu dostojni onog svijeta i uskrsnuća od mrtvih, niti se žene niti udaju, nego su kao anđeli na nebu (usp. Lk 20, 34 – 35), a su oni kao takvi u prvom

pobudnica biskupima, prezbiterima i đakonima, posvećenim osobama i svim vjernicima laicima o naviještanju evanđelja u današnjem svijetu (24. XI. 2013.), Zagreb, 2013., str. 3.

³ *Biti kršten* (grč. *baptizo*) za kršćane znači *biti uronjen u Isusa Krista*.

⁴ Ono što je kod redovništva posebno jest to da redovnici i redovnice nastoje Krista “imitirati” (*imitatio Christi*), odnosno “nasljedovati” (*sequela Christi*) i u nekim segmentima života, koji se u kršćanskom življenju mogu ostvarivati i na drugi način. Tradicija Crkve govori o redovničkom prihvaćanju triju evanđeoskih *savjeta* siromaštva, poslušna i čistoće, kao redovničkih *savjeta*. Pri tome se čistoću promatra prije svega kao čistoću srca; siromaštvo kao siromaštvo duhom, to jest kao nenavezanost na bilo što ili na bilo koga osim na Boga, a posluš, u svjetlu Isusove muke i smrti, kao potpuno predanje u ruke Božje i u ruke ljudima. Ovakvo je poimanje u temeljima redovničkih savjeta, no izvana se oni artikuliraju kao beženstvo i spolna uzdržljivost, kao neposjedovanje te kao posluš crkvenim i redovničkim poglavarima.

⁵ Usp. IVAN PAVAO II., *Vita consecrata. Posvećeni život*. Apostolska pobudnica o posvećenom životu i njegovu poslanju u Crkvi i svijetu (25. III. 1996.), Zagreb, 1996., str. 82 (dalje: VC).

redu svjedoci života koji je ispunjen zauzetom i radosnom pripremom za konačni susret ljubavi s Isusom Kristom. Oni su prije svega svjedoci radosnog života, života koji se ostvaruje u budnom, napetom i radosnom iščekivanju Onoga koga “žeđa duša moja, koga želi tijelo moje”.

Redovničke zajednice kao duhovne obitelji obilježene zaručničkom ljubavlju, kao male kuće Božje u kojima se živi trajna priprema na svadbu, poziv su i poticaj cijeloj Crkvi da čeka svoga Gospodina “budna u molitvi i raspjevana njemu na slavu”,⁶ raspjevana prije svega ljubavlju i djelima milosrđa. Zaručnička dimenzija redovničkog života treba pokazati kako istinski kršćanski život ne poznaje dosadu, mrzovolju, nehaj, neurednosti i zapuštenost.

Kongregacija za ustanove posvećenog života i družbe apostolskog života u svom je pismu biskupskim konferencijama od 30. lipnja 2014., dijeleći i prihvaćajući želju Svetog Oca da 2015. bude “Godina posvećenog života”, predložila okvirni program⁷ te “Godine” koja je započela 30. studenog 2014., a završit će 2. veljače 2016. Taj program trebao bi “olakšati razmišljanje, razmjenu mišljenja, iskustvo crkvenosti i zajedničku molitvu”, koji su povezani s posvećenim životom.⁸

U spomenutom pismu se kaže da “posvećeni život prolazi kroz jedno razdoblje u kojem se, osim očitih znakova smrti, uočavaju brojni putovi vitalnosti i svetosti u crkvenoj zajednici” te ističe da se “posvećeni život stavlja u samo srce Crkve kao odlučujući čimbenik njezina poslanja, budući da izražava najdublju narav kršćanskog poziva i težnju cijele Crkve-Zaručnice prema sjedinjenju s jedinim Zaručnikom”.⁹

⁶ Predslovlje Došašća, II.

⁷ Hodogram se može vidjeti na: http://www.redovnistvo.hr/images/slike/uploads/okvirni_program_Godine_posvecenog_zivota1.pdf.

⁸ Usp. KONGREGACIJA ZA USTANOVE POSVEĆENOG ŽIVOTA I DRUŽBE APOSTOLSKOG ŽIVOTA, “Radujte se!” *Okružnica posvećenim muškarcima i ženama* (2. II. 2014.), na: http://www.redovnistvo.hr/images/uploads/3669/okruznica_radujte_se_edit.pdf (3.VII. 2015.); usp. također: KONGREGACIJA ZA USTANOVE POSVEĆENOG ŽIVOTA I DRUŽBE APOSTOLSKOG ŽIVOTA, *Istražujte. Posvećenim muškarcima i ženama u hodu za znakovima Božjim* (8. IX. 2014.), na: http://www.redovnistvo.hr/images/uploads/3662/okruznica_istrazujte1.pdf (3.VII. 2015.); VIJEĆE HBK ZA USTANOVE POSVEĆENOG ŽIVOTA I DRUŽBE APOSTOLSKOG ŽIVOTA, *Poruka povodom početka Godine posvećenog života* (21. XI. 2014.), na: http://www.redovnistvo.hr/images/uploads/3630/godina_posvecenog_zivota_2015_poruka.pdf (3.VII.2015.).

⁹ Ovdje se *Pismo poziva* na VC, 3.

“Godina posvećenog života” proglašena je i prigodom 50. obljetnice objavljivanja dogmatske konstitucije Drugoga vatikanskog sabora o Crkvi *Lumen gentium*¹⁰, te Dekreta o prilagođenoj obnovi redovničkog života *Perfectae caritatis*.¹¹ Stoga smatramo korisnim sažeto podsjetiti na neke naglaske koncilskoga i postkoncilskoga naučavanja o posvećenom životu.

1. KONCIL I POSTKONCILSKO DOBA O POSVEĆENOM ŽIVOTU

U predkoncilskom vremenu i na Drugom vatikanskom koncilu govorilo se relativno obilno o *posvećenu životu*, ali ponešto drugačijim jezikom nego li danas, jer su i okolnosti bile drugačije. Naime, tada se više govorilo o *redovničkom životu*, a ne toliko o *posvećenu životu*. Prije Koncila redovnice i redovnici više su se definirali pojmom *savršenog statusa – perfectio*; gotovo sve je bilo usmjereno na vanjsku strukturu redovničkog života, viđenu kao odijeljeni i posebni *ordo* i *status vitae*, kao da je to nekakav zasebni život unutar Crkve – “država u državi”. Nakon Koncila više se rabi teološki sretniji pojam *posvećeni život*, što odmah otkriva, između ostalog, njegovu eklezijalnu dimenziju. To se posebice očituje u (post)koncilskoj teologiji o Crkvi, odnosno o posvećenju životu u Crkvi: Crkva je “univerzalni sakrament spasenja”;¹² posljedično, posvećeni je život “poseban način sudjelovanje u sakramentalnoj naravi Božjeg naroda”,¹³ tj. posvećene su osobe *znak* i *instrument* spasenja, koji ne žive odvojeno nego su potpuno uključeni u Božji narod.

Drugi vatikanski sabor govori o posvećenom životu u dogmatskoj konstituciji *Lumen gentium*, koja mu je posvetila jedno poglavlje¹⁴, a proglasio je i poseban dekret o obnovi redovništva – *Perfectae caritatis*. U oba se dokumenta, između ostaloga,

¹⁰ Usp. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Lumen gentium*. Dogmatska konstitucija o Crkvi (21. XI. 1964.), u: *Dokumenti*, Zagreb, 2008. (dalje: LG).

¹¹ Usp. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Perfectae caritatis*. Dekret o prilagođenoj obnovi redovničkoga života (28. X. 1965.), u: *Dokumenti*, Zagreb, 2008. (dalje: PC).

¹² Usp. LG 1; 9; 48; AG 1; 5; GS 42; 45.

¹³ KONGREGACIJA NA REDOVNIKE I SVJETOVNE INSTITUTE, KONGREGACIJA ZA BISKUPE, *Mutuae Relationis. Kriteriji o odnosima između biskupa i redovnika* (14. V. 1978.), Zagreb, 1979., str.10.

¹⁴ Usp. LG, 43-47 (poglavlje VI). Vidi također vrijedan komentar: Nikola M. ROŠČIĆ, O redovnicima, u: Rudolf BRAJČIĆ – Rudolf KOPREK (ur.), *Komentari dokumenta Drugoga vatikanskog sabora, IV.: Dogmatska konstitucija o Crkvi - Lumen gentium*, II, Zagreb, 1981., str. 617-668.

naglašava da je redovništvo sastavni dio Crkve i poseban oblik u njezinu ispunjavanju spasenjskog poslanja; iznosi se ponajprije teološko-eklezijalni okvir ovakva načina življenja u kontekstu sveopćeg poziva na svetost, eklezijalnog dinamizma vjernosti krštenju, različitih načina svjedočenja vjere unutar crkvenog okružja te u odnosu na crkvenu hijerarhiju. Dakako, *Perfectae caritatis* još produbljuje određene teme koje se odnose na posvećeni život i koje potvrđuju ondašnji trend *aggiornamenta*: povratak nasljedovanju Krista, ponovno iščitavanje vlastitih izvora i karizme, podanašljenje posvećena života u suvremenom crkvenom i kulturalnom okružju.

Dakako, Koncil, odnosno *Perfectae caritatis*, ne donosi “zokruženu” teologiju posvećenog života, ali ga znatno obogaćuje naglašavanjem njegova “ekleziološkog statusa”, uključujući posvećeni život u otajstvenu i karizmatsku strukturu Crkve.¹⁵

Nakon Koncila, odjek koncilskoga govora o posvećenom životu, s posebnim naglaskom na patrističkom učenju i shvaćanju redovništva, posebice se susreće u apostolskoj pobudnici pape Ivana Pavla II. *Vita consecrata*.¹⁶ U pobudnici sveti papa kaže: “Posvećeni život, duboko ukorijenjen u primjerima i napatcima Krista Gospodina, dar je Boga Oca svojoj Crkvi posredstvom Duha Svetoga”; opća prisutnost posvećenog života i evanđeosko obilježje njegova svjedočenja “posve očito dokazuje [...] da ovaj život nije izolirana i rubna stvarnost, nego se tiče cijele Crkve. [...] U zbilji, posvećeni život se stavlja u samo srce Crkve kao odlučujući čimbenik njezina poslanja, budući da ‘izražava najdublju narav kršćanskog zvanja’ (AG 18) i težnju cijele Crkve-Zaručnice prema sjedinjenju s jedinim Zaručnikom.”¹⁷

Iako se današnja utilitaristička i tehnička kultura, koja gleda uglavnom na neposredni profit i funkcionalnost, pita o smi-

¹⁵ “Redovnički je život potpuno u Crkvi, za Crkvu i od Crkve” smatra se temeljnim načelom posvećenog života. Literatura o ovoj temi uistinu je obilna; donosimo tek neke naslove kojima smo se ovdje služili. Usp. Jean-Marie Roger TILLARD – Yves CONGAR (ur.), *Il rinnovamento della vita religiosa*, Firenze, 1967.; Joseph AUBRY, *Documenti sulla vita religiosa 196–1990.*, Torino, 1990.; Bruno SECONDIN, La vita consacrata nel postconcilio, u: *Credere oggi*, 11 (1991.) 6, str. 5–18.; Ugo SARTORIO, La vita consacrata nei documenti conciliari e postconciliari, u: *Credere oggi*, 11 (1991.) 6, str. 78–92.; Pier Giordano CABRA, La vicenda teologica della vita religiosa dopo il Vaticano II, u: *Credere oggi* 27 (2007.) 1, str. 7–21.; Celestin TOMIĆ, *U srcu Crkve*, Zagreb, 2015., str.26–32.

¹⁶ Usp. IVAN PAVAO II., *Vita consecrata*. Apostolska pobudnica o posvećenom životu i njegovu poslanju u Crkvi i svijetu (25. III. 1996.), Zagreb, 1996.

¹⁷ VC 1; 3.

slu posvećenog života, a i neki glasovi unutar Crkve se pitaju, nije li posvećeni život neka vrst "rasipanja" ljudskih snaga koje bi se mogle "iskoristiti" za veće dobro čovječanstva, Crkve i svijeta, posvećeni život zasigurno ima svoj *raison d'être*: "Ono što se ljudskim očima može činiti kao rasipanje, za osobu privučenu u tajnost srca Gospodinovom ljepotom i dobrotom to je očiti odgovor ljubavi, to je likujuća zahvalnost što je bila pripuštena na posve osobit način spoznaji Sina i sudjelovanju u njegovu poslanju u svijetu."¹⁸ Stoga je "posvećeni život važan upravo po svom *preobilju dragovoljnosti i ljubavi*, i to tim više što se svijet izlaže opasnosti da bude ugušen u viru prolaznoga. Bez toga konkretnog znaka, ljubav koja oživljava cijelu Crkvu izložila bi se opasnosti da se ohladi, da spasonosni paradoks Evanđelja otupi, da se 'sol' vjere rastopi u svijetu koji je u fazi 'posvjetovnjačenja'. Život Crkve i samo društvo trebaju osobe sposobne potpuno se posvetiti Bogu i drugima radi ljubavi Božje."¹⁹ U tom je smislu posvećeni život *proročki glas* i *eshatološki znak* dovršenja, odnosno anticipacija budućega Božjeg kraljevstva, već sada prisutna u svijetu i povijesti.²⁰

2. REDOVNIŠTVO KAO ESHATOLOŠKI ZNAK

Ideal redovništva nije ostvarenje individualizma, sebičnosti, isključivosti, autoriteta, nego upravo suprotno: zajedništvo života, međusobno darivanje i primanje, uzajamna pomoć i ljubav. Redovnička je zajednica, između ostaloga, jedinstveni eshatološki znak u svijetu i u Crkvi, jer ona živi i ostvaruje eshatološku puninu, budući da se želi posred "svijeta" posvetiti i usredotočiti samo na jedno, a to je trojstveni Bog²¹, odnosno kraljevstvo Božje koje je "već" prisutno i djeluje u svijetu, iako "još nije" potpuno ostvareno. Prema tome, posvećeni (redovnički) život nije nikakav "svijet za sebe", niti je "pao s neba" na zemlju i među ljude. Također nije tek "nebeski" proizvod "izvan svijeta i povijesti" koji bi trebalo očuvati takvim kakav je (uvijek) bio! Redovništvo i posvećeni život ostvaruje se u ljudskoj povijesti, unutar

¹⁸ VC 104.

¹⁹ VC 105.

²⁰ Usp. VC 26.

²¹ Usp. Marija PEHAR – Vinka MAROVIĆ, *Vita consecrata – confessio Trinitatis. Trojstvena dimenzija Bogu posvećenog života*, u: *Bogoslovska smotra 85 (2015.) 1, str. 213-233.*

Crkve i unutar njezina povijesnog hoda u različitim povijesnim, kulturalnim i inim etapama i okružjima.²² To ipak ne znači da ne postoje unutar posvećenog života (redovništva) neka “stalna obilježja” koja njeguju redovnice i redovnici, unatoč činjenici da trebaju odgovarati i sinkronizirati se s očekivanjima i nadanji-ma, s utopijama i strahovima određenoga povijesnog razdoblja ili određene generacije. Jedno od tih “stalnih obilježja” svakako je “biti eshatološki znak i proročki glas” u svijetu u kojemu žive i djeluju.

2.1. “Izvorni poziv”

Često pitanje među današnjim redovnicima i redovnicama je: Kamo ide redovništvo danas?²³ Imali li ono još smisla i koji mu je smisao danas? Smatramo da ova pitanja nisu tek patetična, formalna ili retorička, nego vrlo ozbiljna te ne samo da zahtijevaju odgovor Crkve, redovnika i redovnica, nego potiču na daljnja pitanja, među kojima je jedno od važnijih, ako ne i primarno, i ovo: kako uopće definirati redovnički, odnosno posvećeni život danas? Nerijetko se među posvećenim osobama doista ozbiljno postavlja pitanje smisla življenja u redovničkim zajednicama, posebice kada se još traži od njih “slijepa poslušnost”; svakoga dana mnoge se časne sestre i redovnici, u tihoj ali radišnoj vjernosti svome pozivu i poslanju, usuđuju postavljati pitanje *duhovne biti* redovničkog življenja: Zašto smo još redovnici? Ima li smisla nastaviti i zauzimati se za određeni redovnički način života?²⁴

Naš je dojam da se u današnjem redovništvu koji put olako prelazi preko onoga što možemo nazvati “izvorni poziv”. Naime, u traženju smisla vlastitog izbora, poziva, poslanja, saveza itd. naša teologija posvećenog života trebala bi se uvijek iznova podsjećati da je za Božji narod, čiji su dio i osobe posvećena života²⁵, izuzetno bitno pozivati se na početak svijeta, čovjeka i svega stvo-

²² O temi sadašnjosti i budućnosti redovništva vrlo zanimljive priloge nalazimo u časopisu *Credere oggi* 27 (2007.) br. 1; cijeli je broj posvećen redovništvu, a temeljna je tema: *Vita religiosa, dove vai? (Redovnički živote, kamo ideš?)*.

²³ Vidi prethodnu bilješku.

²⁴ Usp. pozornosti vrijedno promišljanje u: Timothy RADCLIFFE, *Redovnici, jeste li sretni? Duhovnost demokracije i inteligencija poniznog srca*, Zagreb, 2001.

²⁵ Da ne bude zabune, misli se na redovnike i redovnice, jer svi su pozvani na posvećenje, odnosno svetost, kako je već prije naglašeno.

renog.²⁶ To je nadpovijesni i nadvremenski početak: biti stvoren znači biti “unutar” Stvoritelja, unutar Alfe i Omega; i za nas su početak i cilj na neki način istodobni, kao što su bili istovremeni za generacije koje su prethodile nama, odnosno koje će doći poslije nas. Bog koji poziva na bitak nije samo ni Bog prošlosti, niti samo Bog budućnosti; on jednostavno jest. Stoga se i ne radi o tome da treba previše drhtati i držati se isključivo tradicionalnih načela, niti se prepustiti previše progresivnim načelima; ne radi se o tome da treba isključivo ostati vjeran ljudskoj povijesti i običajima, niti pripravljeti isključivo ljudsku budućnost, nego se uvijek iznova približavati Božjem “početku” koji je izvor svake prave novosti.

Glede osoba posvećenog života, vrijedi slična stvar. Početak je redovničkog poziva ključ za razumijevanje smisla onoga što danas živimo: taj početak obilježen je Božjim pozivom. Dakle, taj početak nam je i naše *sada*, ali i naše *sutra*; danas ga živimo, *sada* i *ovdje*. Vrijednost i smisao sadašnjeg trenutka vidljiv je u činjenici što je Bog *sada* prisutan u nama i s nama. To znači da valja znati tumačiti i shvaćati našu povijest onako kako ju je Bog bio započeo s nama, i to u korist svih ljudi, cijele Crkve. To znači postati *proročki glas* poput Isusa iz Nazareta Krista, poput proroka i svetih.²⁷

Budući da je Bog, odnosno Isus Krist onaj koji poziva i kojemu se odaziva (“izvorni poziv”), on je ujedno i primjer kako taj odaziv valja sprovesti u život; prema tome, bit je redovničkog života *nasljedovati Isusa Krista* koji je za redovnika/icu *norma normans*: on mu određuje i što i *kako*. Na Isusovu primjeru on prosuđuje i ispravnost svojih postupaka i aktualnost svog stava. Teološki je primjer “izvornog poziva” *kenosis* Sina Božjega, koji redovnici nastoje slijediti (usp. Fil 2, 6 – 11). Ovdje se *kenosis* predstavlja kao zajednički nazivnik za pokoru, predanje i posvećenje, dakle temeljnih obilježja redovničkoga života, jer ona po

²⁶ Usp. izvrsno promišljanje o ovoj temi u: Francesco ROSSI DE GASPERIS, *Sentieri di vita*, 1, Milano, 2005. Ovdje djelomično preuzimamo ili se nadahnjujemo mislima spomenutog autora.

²⁷ Usp. Špiro MARASOVIĆ, Redovništvo budućnosti, u: *Crkva u svijetu*, 29 (1994.) 4, str. 344–362.; Edward SCHILLEBEECKX, O budućnosti redovništva. Razgovor s Edwardom Schillebeeckxom, OP, u: *Crkva u svijetu*, 29 (1994.) 3, str. 1–10.; Valentina MANDARIĆ, Redovništvo kao znak i izazov za današnje mlade, u: *Bogoslovska Smotra* 74 (2003.) 4, str. 795–811.; Francesco ROSSI DE GASPERIS, *Sentieri di vita*; Andrea ARVALLI, Vita religiosa come profezia? Le lacrime di una difficile transizione incompiuta, u: *Credere oggi* 27 (2007.) 1, str. 131–144.

sebi i nisu ništa drugo doli razni naglasci Isusova sebedarja. Upravo *kenosis* mora podjednako određivati i redovničku duhovnost i redovničku praksu.²⁸

Kenosis Isusa Krista izraz je Božje ljubavi prema nama, tj. ona se zbiva “radi nas ljudi i radi našega spasenja”. Prema tome, najdublji smisao *kenosisa* jest *ljubav*, Božja ljubav prema čovjeku. Tako shvaćen *kenosis* biblijsko-teološki govor pretače u *agape*. Dakle, *kenosis* se pretvara, odnosno postaje *agape*.

Redovnici i redovnice su, dakle, pozvani (preko vlastite karizme, preko svojih redovničkih zavjeta – evanđeoskih savjeta) prijeći put koji je prošao Isus Krist: od *kenosisa* do *agape*! *Kenosis* redovničkog života konkretizira se kao *agape*. U suprotnom – nema redovničkog života, niti redovništva.

Već smo napomenuli da redovništvo i redovnički stil života kao potpuno i neopozivo predanje Bogu ima važnu ekleziološku ulogu, u smislu da je ono živo svjedočenje novosti života u/po Isusu Kristu. Bogu posvećene osobe svojim redovničkim zavjetima svjedoče o “eshatološkom odmaku”, odnosno o eshatološkoj stvarnosti koja je već prisutna u svijetu (ali “nije od svijeta”), iščekujući njezino konačno dovršenje. To znači da redovništvo govori o svome duhovnom iskonu u Bogu, živome i prisutnome, ali jednako tako govori i svjedoči svijetu o jednoj drugačijoj životnoj logici koja slijedi vrednote i vrijednosti koje je živio i svjedočio Isus Krist.²⁹ U tome se krije, odnosno otkriva i eshatološko značenje redovništva i redovničkog života, “razapeta” između prvoga i konačnog dolaska Isusa Krista. No redovnički život ne odvija se u nekakvu “zrakopraznom” prostoru između “već” i “još ne”, nego u konkretnom vremenu i prostoru koji su ispunjeni konkretnom prisutnošću samoga Boga; stoga se i redovnik/ica ne može zastavljati na nekakvoj “teorijskoj vjeri” u Boga, nego konkretno nastoji svjedočiti Njegovu prisutnost, temeljeći svekoliku svoju egzistenciju upravo na Prisutnom.³⁰ Takav je način življenja po

²⁸ Usp. Špiro MARASOVIĆ, Redovništvo budućnosti, str. 350–354.

²⁹ Primjerice, Isusov stil življenja, ponašanja i djelovanja otkriva njegovo priklanjanje onima koje danas nazivamo marginaliziranima: siromasima, bolesnima, izopćenima iz društva, grijesnicima... Za njih se Isus nije tek deklarativno zalagao, nego je vrlo konkretno s njima solidarno živio, tješio, pomagao, liječio, opraštao, te time otkrio i afirmirao “Božje opredjeljenje” za njih. Usp. opširnije o tome: Špiro MARASOVIĆ, Stil redovničkog života kao eshatološki navještaj, u: *Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije* 125 (1997.) 10/97, str. 608–611.

³⁰ Objava *Božjeg imena (Ehjah ašer ehjah, odnosno Jahveh)* Mojsiju (usp. Izl 3,1–15.) govori prvotno o Božjoj djelotvornoj prisutnosti. Usp. Xavier LEON-DUFOUR,

svojoj naravi eshatološki znak Boga koji dolazi i koji će jednom konačno doći.

2.2. Eshatološki znak?

Središnja (zadana nam) tema traži da se ovdje govori o redovništvu kao eshatološkom znaku danas, što se obično (tradicionalno) podrazumijeva i shvaća kao svjedočenje, odnosno proroštvo budućega, eshatološkog života; to bi, navodno, trebalo biti temeljno obilježje posvećenog života. Ovdje nemamo namjeru izlagati tu temu na “klasičan” način, jer o tome je napisano jako puno;³¹ dakako, uvjereni smo da “klasično” apsolutno ne znači da ne bi imalo vrijednosti. No ovdje nam je nakana na nešto drugačiji način promišljati i postaviti neka pitanja o zadanoj nam temi; naglasak bismo htjeli staviti ne toliko na “vanjski opis” posvećenih osoba kao *proroštva* i *eshatološkog znaka*, nego iznijeti nekoliko teza promatrajući redovništvo “iznutra”.

Kako rekosmo, redovništvo tradicionalno podrazumijeva i obilježje svjedočenja ili proroštva budućega eshatološkog života. Ali *o kakvom proroštvu govorimo?* Nakon određenog broja godina iskustva kroz susrete, izlaganja, tzv. “nagovore”, duhovne vježbe, ispovijedi i razgovore s redovnicima i redovnicama, čini nam se sasvim ozbiljnim navedeno pitanje. Ne mislim da je “proročka crta” iščezla među posvećenim osobama (redovnicama i redovnicima), jer redovništvo (posebice klauzurno) i danas nastavlja duhovno fascinirati te tako ispunjavati i svoju proročku, odnosno eshatološku crtu. No, i mnoge suze i unutrašnje patnje Bogu posvećenih osoba uvijek iznova obilježavaju redovnički život. To se i ne odnosi toliko na tzv. *teške situacije* u kojima se pojedinac

Rječnik biblijske teologije, Zagreb, 1969., 327–333.; Ivan GOLUB, *Prijatelj Božji*, Zagreb, 1990., str. 107; 207–215.; Miljenko ODRLJIN, *Mojsije – sporna pitanja biblijskih izvještaja*, u: *Služba Božja* 45 (2005.) 3, str. 270–300.

³¹ O ovoj je temi uistinu puno napisano i objavljeno, i na hrvatskom jezičnom području i na onom međunarodnom te je nemoguće ovdje sve navoditi; stoga donosimo dio naslova koje smo konzultirali. Usp. Escatologia, u: *Dizionario francescano. Spiritualità*, Padova, 1983., 2131–2133.; SVETA KONGREGACIJA ZA USTANOVE POSVEĆENOG ŽIVOTA I DRUŽBE APOSTOLSKOG ŽIVOTA, *Bratski život u zajednici* (2. II. 1994.), Rim–Zagreb, 1994.; Špiro MARASOVIĆ, Redovništvo budućnosti; Špiro MARASOVIĆ, Stil redovničkog života kao eshatološki navještaj; Jakov MAMIĆ, Mjesto i zadaća redovnika u našoj Crkvi na temelju pobudnice “Vita consecrata”, u: *Bogoslovska smotra* 73 (2003.) 1, str. 137–154.; Andrea ARVALLI, Vita religiosa come profezia? Le lacrime di una difficile transizione incompiuta, u: *Credere oggi* 27 (2007.) 1, str. 131–144.

može naći, koliko na one situacije i događaje, u kojima se redovnika/icu površno i brzopleto proglasi – “slučajem”. Aludiramo na situacije posvećenih osoba koje su “poput ostalih”, tj. zdravi, odgojeni, zauzeti u svom radu, vjerno posvećeni svom pozivu i poslanju, osnaženi vjerom, nadom i ljubavlju prema Bogu i bližnjemu. Dakle, “normalni redovnici”, često i uzorni pod različitim vidovima. Ipak, olako se podlegne napasti te se u zajednici događa da neki od tih “normalnih” postanu “slučaj”. Malo treba kako bi se prešla crta između “normalnoga i dobrog” redovnika/ice i redovnika/ice “slučaja”; granica je izuzetno tanka i strogo se dijeli one “dobre” od onih koji su postali “slučaj” i koje se zatim marginalizira unutar zajednice. I vrlo je zanimljivo da je grupa braće/sestara vrlo kompaktna i ustrajna u odluci da “etiketirani slučaj” drže dalje od svega i od svih. Neke su “etikete” gotovo neizbrisive i uglavnom ostaju zalijepljene čitava života. U takvim slučajevima posvećena osoba zapita se o smislu življenja u redovničkoj zajednici – zašto sam još redovnik/ica?!³²

Ne želimo time nijekati da redovnički život ima i danas zadaću – biti proroštvo u Crkvi, odnosno biti eshatološki znak ljudima; to je istina, no tu se javljaju i određena konkretna pitanja, od kojih se ne može pobjeći. Katkad se stječe dojam da su i sami pojmovi *proroštvo* i *eshatologija* postali kao nekakve magične riječi koje se ističe i gura naprijed kada se ne zna što reći i kako se “izvući” iz nezgodnih pitanja, slično kao i pojam *duhovnost*. Evo zašto: koliko je u posljednjih pedesetak godina otvoreno “kuća molitve”, “kuća duhovnosti”, “centara za duhovne vježbe”, “škola duhovnosti”, “duhovnih seminara”?! Svaka redovnička zajednica u Europi ima nekoliko takvih inicijativa. Imamo toliko otvorenih “centara duhovnosti”, a jesmo li postali duhovniji? Organiziramo tolike socijalne inicijative za siromašne, a jesmo li postali siromašniji? Imamo puno “kulturnih centara”, a jesmo li postali otvoreniji kulturama našeg vremena? Studiramo sve više psihologiju i slične znanosti, a jesmo li usvojili psihološku i relacionalnu kulturu unutar naših redovničkih zajednica? Otvaramo i priličan broj misija, a jesmo li postali više misionarski i apostolski?

Nešto slično vrijedi i za redovništvo kao eshatološki znak. Što je eshatologija, odnosno što bi značilo *biti eshatološki znak*? Tek da podsjetimo, pojam *eshatologija* obično se prevodi kao *nauča-*

³² Usp. Andrea ARVALLI, *Vita religiosa come profezia? Le lacrime di una difficile transizione incompiuta*, str. 136-138.

vanje o “posljednjim stvarima”. No pogrešno bi bilo, posebice ako ozbiljno uzmemo u obzir mnoge izazove na koje kršćanska vjera nailazi u današnjem svijetu³³, kad bi se i današnji kršćanski eshatološki govor ograničio samo na to da “izvuče” stare formulacije o životu, smrti, budućnosti... Dakako, eshatologija treba u prvi plan staviti “posljednje stvarnosti”, ali istodobno nastojati istaknuti stav što ga te stvarnosti egzistencijalno od nas danas, sada i ovdje, zahtijevaju. Eshatologija ne govori samo o “onostranom” nego i o djelotvornoj nadi koja djeluje u “ovostranom”. Ona nije i ne može biti samo znatiželja i traženje odgovora na neka čovjekova najradikalnija pitanja i na najdublje zagonetke.³⁴ Konačno, eshatologija nije nikakva futurologija, već je ona razmišljanje o Božjoj poruci koja se odnosi i na čovjekov sadašnji i na budući usud, i koja je blisko povezana sa Kristovim spasenjskim djelom. Na kraju, u eshatologiji se ne ide za tim da se opiše “zemljopisni položaj” nebesa (ili nečega drugoga), nego da se pokaže u kojem smjeru treba tražiti “nebo”.

Brinući o svemu tome, shvaćamo li mi, današnji redovnici i redovnice, da se redovništvo, odnosno posvećeni život kao eshatološki i proročki znak ostvaruje i u ljudskoj povijesti, unutar Crkve i njezina povijesnog hoda, unutar redovničkih zajednica, u međusobnim odnosima s braćom i sestrama?

Nadalje, jedna od raširenijih napasti u današnjima redovničkim zajednicama je i isključivo odvajanje povijesti i sadašnjosti. Ta napast vidljiva je u uvjerenju, prema kojem treba i *danas* na prvo mjesto staviti izvornu karizmu reda, na neki je način “ovjekovječiti” raznim institucionalnim uređenjem. Izvorna karizma reda ili institucije ima, dakako, veliku važnost; povratak izvorima (reda, utemeljitelja/ice i sl.) naglašava i Drugi vatikanski sabor. No postoji opasnost da se zapravo udaljuje i nesvjesno odbaci izvorni duhovni događaj (karizma), umjesto da mu se dopusti da i danas na relativno novi način pokaže svoju vitalnost i snagu. Isključiva usmjerenost na povijest izvornoga događaja u nekoj redovničkoj tradiciji (karizma utemeljitelja/ice) dovodi do fiksiranja karizme u povijest, s malom mogućnosti aktiviranja te

³³ Mislimo prije svega na suvremenu *kritiku religije* koja, između ostalog, prigovara da govor o onozemaljskom navodi čovjeka da se okrene od ovozemaljskih zadaća i odgovornosti, zatim na novo zanimanje za *budućnost čovječanstva i svijeta* te novi interes za *smrt čovjeka*, *strah* od budućnosti, prigovor zbog navodnog ograničavanja na duhovnu sferu i zanemarivanje one fizičke (materijalne).

³⁴ Usp. GS 18; 21.

karizme sada i ovdje. I tako dolazi do gašenja proročke dimenzije, jer se smatra da je sve “već rečeno”, a nama preostaje samo ponavljati to rečeno. Samo u onim redovničkim zajednicama gdje nije sve već rečeno proročka dimenzija može opstati i biti djelotvorna.

Kako bismo bolje pojasnili ovo isključivo odvajanje povijesti i sadašnjosti te kamo smjera naše promišljanje, navest ćemo jedan primjer: pogrješka isključivoga i potpunog odvajanja *jučer* i *danas* dovela je, primjerice, F. Nietzschea do zaključka – *Bog je mrtav!* Kako to, da se taj izričaj tako brzo proširio Europom i svijetom? Činjenica je da Boga kojega se ne može *susresti* i čiju se prisutnost ne može *osjetiti* dovodi do njegova “nestanka”, kako u čovjeku, tako i u ljudskom društvu. Tako da ne iznenađuje činjenica što je netko započeo govoriti o “pretpostavljenoj smrti” Boga te na taj način (p)ostavio čovjeka da bude apsolutni gospodar u “svome dvorištu”; odatle pak pa do čovjekove apsolutne autonomije korak je vrlo kratak. Prema tome, valja biti pozoran na lažne antropocentrizme, ali jednako tako pozoran i na iskrivljenu koncepciju Boga, utjelovljenja, Trojstva, itd., koji se ne mogu i ne smiju svoditi samo na “materijalno” vrijeme i prostor.³⁵

Živjeti danas kao eshatološki znak i proročki glas za osobe posvećena života ne znači natjecati se sa sekularizacijom i sekularizmom, nego iznova manifestirati, svjedočiti i predlagati – preko vlastitih vjerskih, kulturnih, karitativnih, pedagoških i edukativnih, pastoralnih inicijativa – život koncentriran na Boga i usmjeren prema Bogu. Samo intimno obiteljsko “druženje” s Bogom osposobljava posvećene osobe i za ono, za što po sebi ne bi bile spremne i sposobne, tj. za pripovijedanje (*narratio*) i svjedočenje (*martirya*), i to na jednostavan i svima razumljiv način; pripovijedati i svjedočiti da je moguće *spoznati*, *ljubiti* i *osjetiti* Boga. Redovnički, odnosno Bogu posvećen život po svojoj je naravi takav da traži i podržava ponajprije traženje Boga; ako redovničke zajednice nisu spremne i sposobne biti kontemplativna središta u kojima se Božje otajstvo može osjetiti i “opipati”, u kojima Bog na konkretan način (i preko posvećenih osoba) može dirnuti čovjekovo srce i um, onda se one ipak svode samo

³⁵ Usp. o tome izvrsno promišljanje u: Andrea ANDRIOTTO, *Fuochi nella notte*, u: *Monte Senario IX* (2005.) 27, str. 67-74.

na socijalne institucije, usmjerene prema tome da uskoro budu zamijenjene nekim drugim socijalnim institucijama.³⁶

UMJESTO ZAKLJUČKA

U njemačkim dnevnim novinama "Rheinische Post" kardinal Walter Brandmüller oštro je kritizirao ponašanje nekih njemačkih biskupa, kazavši da je potrebna hrabrost, a ne propovijedanje "light kršćanstva".³⁷ Dodao je da Crkva mora "zahtijevati program kontrasta prema današnjem društvenom *mainstreamu* i svjedočiti – kako živjeti ono što je sadržaj Deset zapovijedi i etike Novoga zavjeta". Što je već prije bilo uspješno u kontrastu s "morbidnim antičkim svijetom", i danas može djelovati zarazno. No to nedostaje u "crkvenom establishmentu".

Kardinal osobito inzistira, zapravo zahtijeva zaokret na području morala i pobačaja. Smatra da postoje "određeni krugovi" koji imaju "upravo perverzno uživanje u samouništenju" [...] "kada se, primjerice, na mnogo načina sprječava nastavak života ili se stavlja u pitanje naravni identitet muškarca i žene", dodao je Brandmüller, te nastavio da biskupi ne bi smjeli o tome šutjeti; kao pastiri Crkve ne bi smjeli "u iluzornoj nadi da sami budu pošteđeni" ostaviti na cjedilu one koji su zbog prijestupa protiv "političke korektnosti" doživjeli "medijsko smaknuće".

Glede situacije u kojoj se nalazi Katolička Crkva u Njemačkoj, kaže: "Apsurdno je. Crkve se prazne, a blagajne se pune. Održava se jedan skupi aparat koji je sam sebi dostatan, koji sa svojim klepetanjem nadglasava glas Evandjelja." Nadalje je zatražio od njemačke crkve da se odvoji od "balasta" gdje je kršćanski duh izgubljen: "Što mi pomaže 'katolički' vrtić, ako se ondje govori o Djedu Božićnjaku, o uskrsnom zeki itd., umjesto o Isusu Kristu. Što pomaže i čemu služi 'katolička' bolnica, ako onamo ne dolazi svećenik, ako sestra ne moli s bolesnicima i ako se vrše operacije koje su u proturječju s čudorednim zakonom?" rekao je kardinal Brandmüller.

Namjerno smo uvrstili prethodni odlomak u naše zaključne misli, iako je naše temeljno pitanje: Kakav proročki glas i eshatološki znak može biti redovništvo danas u svijetu kakav je naš,

³⁶ Lijepo i duboko promišljanje jedne benediktinke o tome vidi u: Joan CHITTISTER, *Il fuoco sotto la cenere*, Cinisello Balsamo, 1998.

³⁷ Usp. (<http://www.rp-online.de/panorama/wissen/der-gute-hirte-darf-woelfe-nicht-fuerchten-aid-1.5205105>) (2.VII.2015.).

u kojemu se gube tragovi Božji i u kojemu vlada nasilje?, u kulturi i u društvu u kojem prevladava hedonizam i materijalizam, bijeg od slobode, od odgovornosti i od istine³⁸?, među ljudima koji priznaju samo prava individualnog “ja”, osobnu autonomiju i relativizma? Je li uopće moguće u takvu okružju biti proročki glas i eshatološki znak?

Moguće je i danas pronaći, osjećati i živjeti oduševljenje redovničkim životom, ako redovništvo, odnosno posvećeni život bude imao hrabrosti ići i “protiv struje”, tražeći uporno svoje središte u Bogu, dakako bez odricanja različitih vidova redovničkog života (pastoral, kultura, znanost, itd.). Redovnik/ica se ne odaziva ponajprije zovu raznoraznih potreba svijeta i čovjeka, nego se uvijek odaziva Božjem pozivu, pozivu Isusa Krista, kojemu se obraća s onim Franjinim pitanjem: “Gospodine, što hoćeš da učinim?” na koje se dobiva odgovor: “Dođi i slijedi me!” (Mk 10, 21; usp. 10, 17 – 31). To bi moglo značiti “uzeti na sebe Isusov jaram”, učiti od njega koji je “krotka i ponizna srca” (usp. Mt 11, 29). Prema tome, redovništvo se ni danas ne može i ne smije “utočiti” u suvremeno građansko društvo, ne može i ne smije preuzeti logiku “svijeta” i suvremenoga “građanskog življenja” koje se ipak vodi nekom drugom logikom (ne eshatološkom nego utilitarnističkom, individualističkom, hedonističkom itd.). Od takve logike i od takvog društva redovništvo nužno treba učiniti odmak, jer redovnik/ica nije tek građanski službenik ili činovnik, nego sluga Božji i nasljedovatelj Isusov, koji svojim stilom života postaje proročki glas te živa eshatološka poruka suvremenom društvu i čovjeku. Tada će biti sposoban svijetu i društvu (od kojega je prethodno učinio odmak) dati i ucijepiti nešto lijepo, dobro, pravedno i vrhunaravno, što će svijet i društvo učiniti boljim, usmjeravati ga prema Vrhunaravnom; jednostavnije – bit će proročki glas i eshatološki znak.

U suprotnom, ako se redovnička zajednica bavi sobom, radi pukog opstanka, onda se ne treba čuditi ako redovništvo prestaje biti proročki i eshatološki znak, prestaje biti svjedočanstvo nade, nego se onda nužno pretvara u borbu za preživljavanje. Dakako, svjesni smo sveprisutne krize koja je sve zahvatila, pa tako i redovničke zajednice i osobe posvećena života. No, krizu ne treba uvijek shvaćati u negativnom i pesimističkom smislu, već i u smislu nade, u smislu budućnosti. Konačno, “Isusov jaram”

³⁸ Usp. VC 85-91.

nije nekakvo pesimistično i pokajničko isposništvo, nego je jaram koji govori o jedinstvu, o nadilaženju raznih barijera koje su ljudi sagradili, o nadilaženju podjela svih vrsta koje su stvorile *ljudske predaje* (usp. Mk 7,8). "Isusov jaram" poziva na izgrađivanje harmonije i jedinstva najprije unutar samoga sebe, s drugima i sa svim stvorenim. Konačno, na taj način redovnički život, redovnik i redovnica, uistinu postaju pravi eshatološki znak u svome vremenu. Nadati se da će redovnice i redovnici znati držati upaljenom svoju znakovitu svjetiljku, kako bi bili i ostali proročki glas i eshatološki znak i zalag nade i budućnosti.

RELIGIOUS LIFE AS AN ESCHATOLOGICAL SIGN AND PROPHETIC VOICE TODAY

Summary

Religious community is by its nature a unique eschatological sign and prophetic voice in the world and in the Church. Trying to observe religious life from "within", the author tries to explore some issues and developments (both within the religious community and contemporary society) that prevent today's religious communities to fulfil their mission and to realize the fundamental feature of to God consecrated life – to be the eschatological sign and prophetic voice. He believes that religious communities should be primarily contemplative centres where the mystery of God can be felt and "touched", where God, in a concrete way (and through his consecrated persons), can touch the human heart and mind. He is convinced that today's religions can fulfil their role of being an eschatological sign and prophetic voice so that they shift away from the logic of the "world" and modern "civil life" and, as servants of God and imitators of Jesus, imbue the Church and society with what is beautiful, good, righteous and transcendent, with what the world will make better, and direct it toward Transcendent, to God.

Key words: *religions, consecrated life, imitation of Christ, Church, Council, eschatological sign*